

GENERALITAT DE CATALUNYA

ESCOLA D'ESTIU

1933

PROGRAMA GENERAL

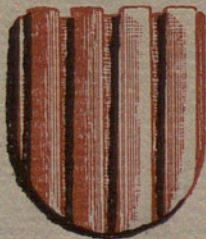
CONVERSA PEDAGOGICA

SOBRE

L'EDUCACIO MORAL I CIVICA A LES ESCOLES

DE LA REPUBLICA

(CONCLUSIONS PROVISIONALS)

E S C O L A N O R M A L

ESCOLA D'ESTIU 1933

GENERALITAT DE CATALUNYA

ESCOLA NORMAL

ESCOLA D'ESTIU
1933

PROGRAMA GENERAL

CONVERSA PEDAGOGICA

SOBRE

L'EDUCACIO MORAL I CIVICA A LES ESCOLES

DE LA REPUBLICA

(CONCLUSIONS PROVISIONALS)

R. 3.265

GENERALITAT DE CATALUNYA

ESCOLA NORMAL

ESCOLA D'ESTIU

1933

PROGRAMA GENERAL

CONTINGUTS

1933

ESTUDI I MONTA D'UN ESCOLA

DE LA SENYORA

DE LA SENYORA

PROGRAMA GENERAL

28 - 30 JULIOL

DIMARTS, DIA 18

Matí:

1.—A les onze. Inauguració solemne, amb assistència de les primeres autoritats.

2.—A les dotze. Conferència del Mestre Pompeu Fabra sobre "El català a l'escola primària".

Tarda:

3.—Obertura de l'Exposició escolar.

DIMECRES, DIA 19

Matí:

1.—A dos quarts de deu. Primera sessió de la Conversa Pedagògica sobre "L'educació moral i cívica a les escoles de la República".

2.—A les dotze. Conferència de M. C. Freinet sobre "Una tècnica nova d'escola activa".

Tarda:

3.—Visita a institucions i exposicions de l'Escola Industrial.

DIJOUS, DIA 20

Matí:

1.—Segona sessió de la Conversa Pedagògica sobre “L’educació moral i cívica a les escoles de la República”.

2.—A les dotze. Conferència de M. C. Freinet sobre “El cooperativisme al servei de l’Escola”.

Tarda:

3.—A les sis. Recepció al Palau de la Generalitat.

DIVENDRES, DIA 21

Matí:

1.—A dos quarts de deu. Tercera sessió de la Conversa Pedagògica sobre “L’Educació moral i cívica a les escoles de la República”.

2.—A les dotze. Conferència del Sr. Ferran Soldevila sobre “Nous aspectes d’Història de Catalunya”.

Tarda:

3.—Visites a institucions escolars de l’Ajuntament de Barcelona.

Nit:

4.—Representació d’“Ifigènia a Tàurida”, de Goethe, versió catalana de Joan Maragall, a càrrec de l’Escola Catalana d’Art Dramàtic, de la Generalitat de Catalunya.

DISSABTE, DIA 22

Diada de la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya

Matí:

1.—A les deu. Conferència del Sr. Llorenç Jou i Olió sobre “Les assemblees de la Federació”.

2.—A les onze. Conversa Pedagògica sobre “La Federació i els problemes actuals de l’ensenyament a Catalunya”.—Ponent: Sr. Josep Coll i Mas, President de la Federació.

3.—Al migdia, àpat de companyonia a l’Hotel Orient.

Tarda:

4.—Recepció al Casal del Mestre, Plaça Urquinaona, 4, principal.

DILLUNS, DIA 24

Matí:

1.—A dos quarts de deu. Quarta sessió de la Conversa Pedagògica sobre “L’educació moral i cívica a les escoles de la República”.

2.—Conferència del Dr. E. Mira, sobre “La consciència moral del nen”.

Tarda:

3.—Festival de la Llengua Catalana. VIIIè. Centenari de la naixença de Ramon Llull i Ier. de la Renaixença.

DIMARTS, DIA 25

Matí:

1.—A dos quarts de deu. Cinquena i darrera sessió de la Conversa Pedagògica sobre “L’educació moral i cívica a les escoles de la República”.

2.—A les dotze. Conferència del Sr. Joan Puig i Ferrater. Tema: “L’Art i l’Educació”.

Tarda:

3.—Visites a institucions escolars de l’Ajuntament de Barcelona.

DIMECRES, DIA 26

Matí:

1.—A dos quarts de deu. Conversa Pedagògica sobre “L’ensenyament del llenguatge”. Sessió única. Ponent: senyor Alexandre Galí.

2.—A les dotze. Conferència del Dr. Manuel Salvat i Espasa sobre “La creixença de l’infant i la vida a l’escola”.

Tarda:

3.—Recepció a l’Ajuntament de Barcelona.

DIJOURS, DIA 27

Matí:

1.—A les deu. Elecció de representants de l’Escola d’Estiu.

2.—A les dotze. Clausura solemne de l’Escola d’Estiu, amb assistència de les autoritats.

Tarda:

3.—A les cinc. Conferències preparatòries de l’excursió a Andorra, a càrrec dels senyors Rafael Candel i Marcel Chevalier.

Nit:

4.—Festival Wagner.

DIES 28, 29 i 30

Excursió a Andorra.

NOTES GENERALS:

L’Escola d’Estiu d’enguany, doncs, tindrà lloc durant la segona quinzena de juliol, del 18 al 30 del mateix mes. Els dies 28, 29 i 30 queden reservats per a l’excursió final a Andorra.

El preu d'inscripció a l'Escola d'Estiu és de cinc pessetes. Tenen dret a inscriure's tots els Mestres i Mestresses, nacionals i particulars, de Catalunya i Països de Llengua Catalana.

Lloc d'inscripció: Secretaria de l'Escola Normal de la Generalitat, Urgell, 187, a partir del 15 de juny fins el 17 de juliol.

EXPOSICIO ESCOLAR.

Aquesta Exposició estarà instal·lada a la gran sala central dels baixos de l'Escola Normal i constarà de dues seccions: a) Exposició de material per a l'escola activa. b) Exposició de periòdics infantils.

En relació amb la primera secció de l'Exposició, oportunament seran anunciades unes conferències il·lustratives del material exposat i que tindran lloc durant la mateixa Escola d'Estiu.

Les ofertes de material i de periòdics infantils han d'ésser adreçades a la ja esmentada Secretaria de l'Escola Normal de la Generalitat, Urgell, 187.

CONVERSA PEDAGOGICA

Segons ha estat publicat per la premsa, el programa de l'Escola d'Estiu d'enguany preveu, entre altres coses, la celebració d'una gran "Conversa Pedagògica" sobre el tema de tan viva actualitat com ho és el següent: "L'educació moral i cívica a les escoles de la República".

Com ja fou el cas de l'any passat, la Comissió organitzadora de l'Escola d'Estiu va designar a temps les persones que integren la Ponència d'aquesta "Conversa Pedagògica", i que són les següents: Miquel Santaló, Director de l'Escola Normal de la Generalitat; Elionor Serrano, inspectora de Primera Ensenyança; Joaquim Carreres i Artau, Professor de l'Institut Balma; Maria Baldó de Torres, directora de l'Escola "La Farigola"; Ramon Torroja, director de l'Escola Graduada anexas a l'Escola Normal de la Generalitat; Carme Martorell de Viladric, mestressa nacional de Tortosa; Pere Masó, mestre Nacional de Figueres, i Jaume Garret, director de la Graduada d'Artesa de Segre.

Estudiats ja per aquests senyors els diferents punts que integren el tema de la Conversa i arrodonides les conclusions de la Ponència, ens plau de donar-les a la publicitat, amb l'esperança de què seran nombrosos els mestres i mestresses que, prenent peu en aquestes Conclusions, voldran preparar interessants intervencions en la projectada "Conversa Pedagògica" i anunciar-les prèviament a la Secretaria de l'Es-

cola Normal de la Generalitat, Urgell, 187, Barcelona, abans del 15 de juliol.

Heus ací, ara, el text d'aquelles Conclusions:

“L'EDUCACIO MORAL I CIVICA A LES ESCOLES DE LA REPÚBLICA”

PRIMER PUNT.—LA LLETRA I L'ESPERIT DELS TEXTOS LEGALS VICENTS SOBRE AQUESTA QÜESTIÓ

Article 48 de la Constitució de la República Espanyola, 1931:

“L'ensenyança serà laica, farà del treball el centre de la seva activitat metodològica i s'inspirarà en ideals de solidaritat humana.”

De la Circular de la Direcció General de Primera Ensenyança, data 12 de gener 1932:

“L'escola ha d'ésser laica. L'escola sobretot ha de respectar la consciència del nen. L'escola no pot ésser dogmàtica ni pot ésser sectària. Qualsevol propaganda política, social, filosòfica i religiosa queda terminantment prohibida a l'Escola. L'escola no pot coaccionar les consciències. Al contrari, ha de respectar-les. Ha d'alliberar-les. Ha d'ésser el lloc neutral on el nen visqui, creixi i es desenvolupi sense pressions d'aquesta naturalesa.

L'escola, per imperatiu de l'article 48 de la Constitució, ha d'ésser laica. Així, doncs, no ostarà cap signe que suposi confessionalitat, i així mateix seran suprimits de l'horari i del programa escolar l'ensenyament i les pràctiques confessionals. D'ara endavant, l'escola s'inhibirà dels problemes religiosos. L'escola és de tots i aspira a ésser per a tots.”

De l'article 11 de l'Estatut Interior de Catalunya:

“L'ensenyament primari serà obligatori, gratuït i català per la llengua i pel seu esperit. S'inspirarà en els ideals de treball, llibertat, justícia social i solidaritat humana i es desenrotllarà mitjançant institucions educatives relacionades entre elles pel sistema de l'escola unificada. En tots els seus graus serà laic.”

SEGON PUNT.—ORIENTACIÓ TEÒRICA.

Conclusió 1.ª.—L'educació moral i cívica a les escoles de la República Espanyola, té una base legal taxativa i clara en els fragments transcrits, els quals li donen, d'altra banda, una orientació doctrinal completa i situen el problema entre les grans preocupacions dels nostres dies.

Conclusió 2.ª.—El respecte que devem a la personalitat de l'infant, la significació específica de la infància en l'evolució individual de sentit i transcendència funcionals no copsats encara pels educadors, el possible paralelisme que hi pugui haver entre aquesta evolució individual i la de la raça, amb les abreviacions i modificacions establertes i necessàries, i la necessitat categòrica que l'escola sigui de tots i per a tots, obliguen el mestre a una actuació empírica, de fina discreció, davant la formació moral i cívica dels infants en el clos de l'escola.

Pràcticament podria acceptar-se aquesta fórmula (1) esdevinguda ja clàssica en la pedagogia laica: “En el moment de proposar als alumnes un precepte, una màxima qualsevulla, pregunteu-vos si un sol home honrat es podria considerar ferit pel que aneu a dir. Pregunteu-vos si un pare de família —un tan sols— present a la vostra classe i que us escoltés, podria de bona fe negar el seu assentiment al que us senti dir.

---

(1) Jules Ferry.—*Carta als mestres sobre l'escola laica* (1883).

Sí, sí, absteniu-vos de dir-ho; si no, parleu resoltament; perquè el que aneu a comunicar al nen no és la vostra pròpia saviesa, és la saviesa del gènere humà, és una d'aquestes idees d'ordre universal que diversos segles de civilització han introduït en el patrimoni de la humanitat."

Conclusió 3.ª.—Les idees i les pràctiques morals són relatives i evolucionen en el curs de la història sota l'acció conjugada de diversos factors. D'altra banda, l'evolució individual humana en els punts d'observació esboçats en el primer paràgraf de la conclusió precedent i el mecanisme de la conducta, evolució progressiva que va des del reflex més simple fins als processos complicadíssims de la volició, ens mostren també les pràctiques i les idees morals en profunda i continuada transformació.

Li cal, doncs, a l'educador, una visió àmplia de tot això, generosa i comprensiva. Li cal saber veure en totes les manifestacions de la infància els antecedents necessaris, per imperfectes o reprobables que ens semblin, que ens permeten d'arribar, en virtut d'un llarg procés evolutiu, a les formes i resultats que ofereix l'edat adulta.

Conclusió 4.ª.—L'Escola laica presenta al mestre una obligació ineludible: la de deixar fora del clos escolar totes aquelles idees, conviccions, sentiments o pràctiques que siguin propis d'una filiació doctrinal, religiosa, social o filosòfica, és a dir, de tot allò que divideix els homes.

El mestre que, en entrar a l'escola, no sigui capaç de prescindir d'aquests valors íntims, àdhuc de llurs signes exteriors, ni capir ni copsar objectivament les idees d'ordre universal que són el patrimoni i l'aglutinant de tots els homes i de tots els pobles cultes, està incapacitat per a ésser el mestre d'una escola laica.

Conclusió 5.ª.—Tota l'obra de la formació moral i cívica a les escoles de la República ha de tendir a una alta rea-

lització: dotar el nen dels darrers graus escolars d'una noció objectiva i sistemàtica dels conceptes morals i cívics de la nostra època, és a dir, del *deure* auster i rígid com a imperatiu categòric, el qual ens fa més lliures i exalta les valors de la personalitat i fa possible l'autonomia personal i la convivència humana.

Cal, a aquest fi, aconseguir una relació íntima i eficaç, una relació de subordinació i dependència recíproques, entre la consciència moral de l'infant noblement excitada i il·lustrada, la conducta i una cultura intel·lectual de caire informatiu.

Vot particular a la Ponència que formula el senyor Joaquim Carreres i Artau.

El sotassignat membre de la Ponència sobre "La formació moral i cívica a les escoles de la República", amb el desig d'acordar l'escola a la realitat social present, té l'honor de proposar que la primera i la segona part de les conclusions de l'esmentada Ponència quedi redactada en els següents termes:

Disposicions legals.

Article 48, paràgraf 5, de la Constitució de la República, i art. 11, paràgraf 1, de l'Estatut interior de Catalunya, transcrits anteriorment.

Orientacions bàsiques que es desprenen dels textos legals transcrits

1.ª—El precepte legal del laïcisme obliga el mestre oficial a abstenir-se de qualsevulla manifestació o acte a favor d'una determinada confessió religiosa. L'escola no ostentarà cap signe que suposi confessionalitat, i així mateix seran su-

primides de l'horari i del programa escolars l'ensenyament i les pràctiques confessionals.

D'acord amb aquest precepte, la formació moral a l'escola tindrà un contingut simplement humà i universal, respectuós i compatible amb totes les creences i conviccions religioses individuals.

2.ª—La formació moral a l'escola defugirà l'ensenyament purament doctrinal i teòric i consistirà millor en una educació pràctica de les activitats infantils, especialment les de treball escolar, per arrelar en el noi hàbits fermes de disciplina i govern de sí mateix.

L'ensenyament moral teòric serà reduït a breus reflexions ocasionals seguides d'alguna màxima o consell, i només en els graus superiors de l'escola serà iniciat en forma de raonament sistemàtic.

3.ª L'educació cívica constituirà el complement de l'educació moral i aspirarà a desvetllar en l'infant la consciència dels lligams amb els altres homes i els ideals de solidaritat.

La consciència i l'ideal de solidaritat prendran el seu fonament de la convivència de l'infant dins l'ambient escolar i seran ampliat progressivament als altres nuclis socials (família, poble, comarca, nació, estat, humanitat).

Així mateix el sotscrit té l'honor de proposar que en totes les Conclusions de la Ponència es digui senzillament: "escola" o bé "escola oficial", en lloc de dir: "escola laica".

Barcelona, maig de 1933.—Joaquim Carreres i Artau.

Vot particular que formula el senyor Jaume Garret al segon d'aquesta Ponència.

La formació moral és la regulació de la conducta en virtut de l'acció directora de les fonts de la mateixa conducta. Aquestes fonts són l'herència, el medi, l'educació i l'activitat fisiològica. La religió no és altra cosa que un mitjà temporal de

formació moral, car la religió no és en la Humanitat ni per tant en l'individu, un caràcter biològic estricta, sinò un aspecte passatger de l'activitat mental. El millorament moral és, doncs, una conseqüència resultant del millorament hereditari, d'ambient, educatiu i fisiològic.

TERCER PUNT.—METODOLOGIA GENERAL

Conclusió 6.ª—L'educació moral i cívica dels nostres deixebles requereix dues condicions fonamentals:

a) Que visquin en la major plenitud fisiològica possible, sense misèria orgànica ni funcional, sense fam ni fret, ni terror, sense aquests dolors que neutralitzen la seva potència vital, ja que a partir d'ells no podem esperar cap perfecció moral o cívica col·lectiva i fecunda;

b) Que trobi a l'escola, a tothora, un ambient social i humà, ric en suggestions ètiques, suau i sever, culte i distingit.

Tot això ens donarà una base àmplia i sòlida de positiva transcendència en la formació ètica dels nostres deixebles.

Conclusió 7.ª—Sobre la base que s'indica a la conclusió precedent, ocasionalment i a mesura que ho permeti la capacitat dels nens, s'aprofitaran totes les circumstàncies favorables per a invitar a la reflexió moral.

Sols en els darrers anys de l'escolaritat, en els graus superiors, és possible recollir totes les reflexions i experiències dels nens per a fer un ensenyament moral i cívic sistemàtic i complet.

Conclusió 8.ª—La lliçó moral en els diversos graus de l'escola presentarà les característiques següents:

Per a pàrvuls, senzilla, viva, breu, intuïtiva: excitant la imitació, invitant dolçament a l'acció moral; o desenvol-

tant, per pressió externa, per l'exemple o per invitacions a la reflexió els processos inhibitoris. Poques paraules, cap precepte, res de formalismes.

Per als graus elementals i mitjos, un xic més reflexiva; fer que els nens discorrin; que posin exemples.

Per als graus superiors, més objectiva i sistemàtica. Transcendència de l'acte moral. Necessitat del sistema moral. Principis i lleis ètiques. L'ur relació amb els moments de l'evolució humana. La moral primitiva i la nostra. Fer que els nens es plantegin racionalment el fet moral. Associar moltes lliçons d'aquests graus amb altres d'història general, d'Història de la Filosofia, d'Història de les religions, dels costums, etc.

TERCER PUNT: TEMÀTICA

Conclusió 9.ª—Una característica indispensable de tota lliçó moral és el realisme estricte. La lliçó moral o cívica ha d'ésser en tot moment cosa viscuda.

Conclusió 10.—De la conclusió 3.ª se'n desprenen normes pràctiques de gran interès. Per exemple:

Davant del sentiment i idees en estadis primitius (crueltat, rudesia, grup, pàtria, *cabdillatge*, servilisme, rebellia, etc.), cal procedir amb comprensió i tacte per endagar aquestes valors positives, les quals arriben a esdevenir en el curs de l'evolució, els més enlairats sentiments de solidaritat humana.

El mestre, en aquests casos i en tots els casos semblants, pot endagar profitosament o pot malmetre d'una fàisó llastimosa les energies infantils.

Conclusió 11.—L'escola ha de viure d'acord amb les normes elaborades i contínuament renovades en virtut dels inte-

ressos i de la voluntat colectiva dels nens. Normes que s'estableixen de faisó inconscient entre els més petits i que arriben, entre els més grans, a la categoria de preceptes imperatius lliurement i democràticament acordats.

El nen s'ha de sentir membre actiu i responsable de la collectivitat escolar; i mai, al marge o en oposició a aquesta agrupació social d'una faisó continuada o persistent.

Conclusió 12.—No és possible ni convenient d'establir una separació entre la formació moral i la cívica. En el fons són una mateixa cosa.

En els graus superiors, però, és indicat fer observar una diferenciació externa en relacionar molt directament amb les nocions de Dret els preceptes d'ètica ciutadana i aconseguir que els nens sentin dintre l'imperatiu categòric del compliment del *deure*, en general, el del *deure cívic* i el sentiment de la solidaritat social.

Conclusió 13.—Cada estadi de cultura presenta uns premis i càstigs característics. Podríem també establir una gradació entre els que afecten la infantesa. Els que són adequats a un infant de dos anys no són propis, en general, d'un adolescent de catorze.

Cal, però, arribar a suprimir de l'escola els premis i els càstigs. En el profund plaer biològic que dóna el compliment del *deure* hi ha de trobar el nen tot premi; i en la reprovació i divorci amb l'ambient còsmic i social, tot càstig.

Es una superació continuada del mestre i de l'escola la que es registra per una disminució progressiva dels premis i dels càstigs.

Conclusió 14.—Els infants manifesten una accentuada tendència a formar agrupacions societàries de tipus diversos i a governar-se lliurement.

En tot això el Mestre actuarà discretament, excitant i afavorint l'expansió d'aquests sentiments socials; però cal que estigui sempre amatent per tal d'evitar tota desviació, precocitat o amanerament que puguin convertir aquestes societats i governs en organitzacions buides de sentit infantil.

Conclusió 15.—Cal que els infants d'ambdós sexes es tractin a l'escola amb la major naturalitat. No s'ha d'exercir sobre d'ells cap pressió per tal que alternin o estiguin separats. La relació lliure entre ells no constitueix ni ha de constituir problema.

Totes les informacions sobre diverses qüestions sexuals, ocasionals o sistemàtiques segons l'edat dels nens, són sempre indicades a l'escola, mentre es facin amb discreció, esperit científic i naturalitat. Contribueixen a ennoblir la sexualitat i a donar-li un caràcter especulatiu, que tan necessari és per a controlar els poderosos moviments afectius que provoca.

La major part de les activitats escolars poden acomplir-les junts; algunes, les més pròpies de cada sexe, separatament.

La coeducació a l'escola no s'ha de proposar mai reduir o llimar les característiques diferencials biològiques d'ambdós sexes. Pot, al contrari, fomentar-les dintre d'un to general profundament humà.

Conclusió 16.—Del que s'indica en la conclusió 6.ª, apartat a), se'n desprèn la importància que l'escola ha de donar sempre a l'educació física, al joc i als esports. Considerarà tot això com a cosa fonamental i indispensable per a la formació moral i cívica dels nens, digne del mateix interès i cura que li mereixen les altres activitats escolars.

Conclusió 17.—El nen ha de treure de les nostres escoles hàbits arrelats de treball. Ha de sentir la dignitat del treball i la de qualsevol ofici o professió.

La distinció entre professions servils i nobles no l'han de conèixer els nostres deixebles; però sí han de tenir noció clara del que representa l'exercir servilment o noblement cada una d'elles.

Conclusió 18.—Es un compromís indispensable de l'escola laica l'inclinar al nen a la més perfecta tolerància.

Conclusió 19.—El nen té dret a l'afecte incondicional i al respecte profund del seu Mestre. Afecte i respecte que el Mestre ha de mostrar de faisó seriosa i persistent, sense demostracions excessives ni extemporànies.

Conclusió 20.—La lliçó moral i cívica és quelcom viu que neix ple d'emoció i que no s'ha de constrènyer ni contenir, ni complicar.

La lliçó moral i cívica s'ha de distingir sempre per la senzillesa elegant, per l'oportunitat i per l'eficàcia.

Cal manejar amb extremada discreció i bon gust les moralitats, les faules, els contes i els exemples.

Conclusió 21.—Es cosa també indispensable en tot Mestre la puntualitat i el compliment estricte del deure.

Cal també que vetlli per la seva dignitat professional. Les recomanacions, els regals i les preferències entre els alumnes són incompatibles amb aquesta dignitat i rigidesa.

La personalitat moral i cívica i professional del Mestre, home del tipus normal de la seva època, és un centre d'irradiació que omple la classe i l'escola d'altres i suggestives tonalitats.

Conclusió 22.—Tots els nens de les escoles de la República hauran reflexionat força vegades sobre punts relacionats amb aquestes qüestions:

Conviccions religioses, filosòfiques, socials o polítiques dels homes. Homes diferents. Homes de conviccions i homes sense conviccions fermes. Els fanàtics i els sectaris.

La intimitat que suposen les conviccions filosòfiques o religioses. Orientació suprema que cadascun, lliurement, dóna a la seva vida.

Els grans ideals collectius humans, expressió dels punts de major coincidència de tots els ideals individuals.

Aquestes reflexions els portaran al conreu de la pròpia personalitat i a la tolerància.

Conclusió 23.—L'obra de la formació ètica dels nostres petits escolars necessita un precedent, un complement i una continuació: la col·laboració familiar i social, sense les quals aquella obra s'esvaniria i esdevindria estèril.

Aquestes col·laboracions depenen de diversos factors socials que des de l'escola estant s'han de considerar i tenir en compte.

L'escola en tot moment ha de viure a to amb la cultura social de la seva època; i ha d'irradiar, encara, la seva obra com a model de superació continuada.

NOTA IMPORTANT

Aquesta Ponència es complau a oferir a tots els mestres i persones interessades en aquestes qüestions una nota bibliogràfica. Es tracta de llibres escrits en català, castellà o francès, tres idiomes assequibles a tots els nostres companys.

La bibliografia d'orientació teòrica i metodològica és relativament abundosa i variada; no s'esdevé, per dissort, el mateix amb els llibres que cal posar en mans dels infants, relatius a coses de moral i civisme.

Creiem altament necessari en els moments actuals emprendre una tasca seriosa d'orientació i col·laboració mútues en

aquest sector tan important de les nostres activitats professionals. El Seminari de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Barcelona (Universitat) ofereix a tots els mestres la seva Biblioteca, oberta de 6 a 8 de la tarda de tots els dies laborables, en la qual trobaran quasi tots els llibres esmentats en aquesta nota bibliogràfica i els que vagin sortint o es cregui convenient d'adquirir. Els demana també llur col·laboració en la remesa de notes i referències útils. I, finalment, els ofereix dades i orientacions, ultra les bibliogràfiques de tipus metodològic, per tal que puguin realitzar abastament l'obra de l'Educació moral i cívica a les nostres escoles laiques.

Adreceu-vos a: Consultori sobre Educació moral i cívica.
Seminari de Pedagogia, Universitat de Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

OBRES D'ORIENTACIO GENERAL

- Petersen y Piaget.—*La nueva educación moral*. Revista de Pedagogía. (Maestro).
- Spaventa.—*La libertà d'insegnamento*. Vallecchi, Editore. Firenze.
- Bovet, Pierre.—*La paz por la escuela*. Treballs de la conferència internacional de Praga. 16-20-Abril 1927.
- Coubertin, Pierre de.—*Le respect mutuel*. París. Librairie Alcan.
- Bovet, Pierre.—*Les sentiment religieux et la psychologie de l'enfant*. Délachaux, Niestlé.
- Dr. Glaneur d'Epis.—*Educación de la voluntad*. Bruno del Amo, Ed.
- Zulueta, Luis de.—*La edad heroica*.
- Brentano.—*El origen del conocimiento moral*. Revista de Occidente.
- Parodi.—*La vie morale*. Alcan.
- Eucken.—*La lucha por un contenido espiritual de la vida*.
- Eucken.—*La vida, su valor y su significación*.
- Litt.—*La ética moderna*. Revista de Occidente.
- Guibert.—*La bondad*.
- Vuillermet.—*La juventud y los deportes*.
- Regina Lago.—*Repúblicas juveniles*, 1931. Revista de Pedagogía.
- Binet.—*La suggestibilité*. París, 1912.
- Fr. Passy, D'Estournelles de Constant H. Lafontaine, etc.—*La Paix et l'enseignement pacifiste*.
- C. Bouglé.—*La Démocratie devant la Science*.
- Durkheim.—*L'Éducation morale*. Alcan, París.
- Payot.—*Cours de morale*.
- Ribot.—*Enfermedades de la voluntad*.
- Torroja.—*La educación moral y cívica en la escuela actual*.—Dalmau Carles Pla. Gerona, Madrid.
- Challage, F.—*Principes généraux de la Science et de la Morale*.
- Palasí, Fabian.—*Compendio de moral universal o humana*. Ortiz. Madrid.

- Piaget.—*Le jugement moral chez l'enfant*. París, Alcan.
- Lapi, Abel Rey, Parodi, Pécaut, etc.—*Morale et Science* (Conferències a la Sorbona).
- Concha, Bernardino de la.—*Deberes éticos y cívicos*.
- Guerreo Martín, M.—*Deberes éticos y cívicos*.
- Payot, Julio.—*La educación de la voluntad*.
- Valban, Étienne.—*Préjugés d'autrefois et Carrières d'aujourd'hui*.—*Essai d'une éducation rationnelle*.
- Dewey.—*La inteligencia y la conducta*. Madrid. La Lectura, 1930.
- Dewey.—*El hábito y el impulso de la conducta*. Id. id.
- Eucken.—*La lucha por el contenido espiritual de la vida*.—Madrid, 1925.
- Eucken.—*La vida, su valor y su significación*.
- Quibert.—*La bondad. — Sus méritos. — Sus caracteres. — Sus fuentes. — Sus falsificaciones*. Madrid.
- Litt.—*La ética moderna*. Trad. Rev. de Occidente, 1932.
- Parodi.—*Les bases psychologiques de la vie morale*. París, Alcan, 1928.
- Senet.—*Origen y evolución de los sentimientos morales y religiosos*. Madrid, 1930.
- Glaneus d'Épis.—*Educación de la voluntad*. Madrid, 1930.
- Lapie, Paul.—*Morale et Pédagogie*, París, Alcan, 1927.
- Guillaume Paul.—*L'imitation chez l'enfant*.—París, Alcan, 1925.
- Robin.—*L'enfant sans défauts*. París, 1930.
- Rühle.—*El alma del niño proletario*. Madrid, 1932.
- Ribot.—*Las enfermedades de la personalidad*. Madrid, 1912.
- Foerster.—*L'école et le caractère*. Neuchâtel, 1929.
- Sollier, Paul.—*Morale et Moralité*. París, Alcan, 1912.
- Levy.—*L'éducation rationnelle de la volonté*. París, Alcan.
- Ferrière.—*L'éducation et la solidarité*. Neuchâtel, París.
- Bouché, Benoit.—*L'Education Morale*. Neuchâtel.
- F. Adler.—*La conduite de la vie. Esquisse d'une morale théorique et pratique fondée sur l'idéal spirituel*. Préface de M. L. Lévy-Bruhl. Payot París 1928.
- J. Delvolvé.—*L'Organisation de la Conscience morale*. París, Alcan, 1906.
- Ferrière.—*L'Autonomie des écoliers*.
- Wagner, Charles.—*La religión de l'ideal moral*.
- Desjardins, Paul.—*Le devoir présent*.
- A. Wautier d'Aygaliens.—*Un homme. Le Pasteur Charles Wagner*. París, 1928.
- Westermarck (Edward).—*L'Origine et le développement des idées morales*.—París, Payot. Trad. de Robert Godet.

- Payot Jules.— *Le travail intellectuel et la volonté*. Paris, 1919, (Traducció castellana, 1921, Madrid.)
- Payot, Jules.— *La conquête du bonheur*. Paris, 1921, en 8.º.
- Patri, Angelo.— *La escuela del porvenir*. La Lectura. Madrid.
- Sourian Michel.— *Notions de Sciologie, appliquée a la Morale et à l'Education*.
- Roehrich, E.— *Teoría de la Educación*. Libreria Vda. de Ch. Bouse. París.
- Rodríguez Navas, M.— *Pedagogía Social*. Imprenta de Bailly-Bailliére.
- Ardigó, R.— *La ciencia de la Educación*. Biblioteca sociológica internacional. Henrich i C.ª.—Barcelona.
- Höfdding, Harold.— *Historia de la Filosofía moderna*. Trad. Blanco-Forro. Madrid.
- Folhi, Lorenzo.— *La Escuela Nueva*.—Trad. Leguina.—Labor, Barcelona.
- Wyneken.— *Escuela y cultura juvenil*, vols. I i II. La Lectura. Madrid.
- Dewey, John.— *Reconstrucción de la Filosofía*. La Lectura, Madrid.
- Santullano, Luis.— *Hacia una escuela mejor*. La Lectura. Madrid.
- García Morente.— *Dues conferències sobre moral*. Escola d'Estiu de 1932.
- Coromines, Pere.— *La vida austera*. Barcelona, 1911.

LAICISME

- J. Delvolvé.— *Rationalisme et Tradition. Recherches d'efficacité d'une morale laïque*. 1910.
- Ferry, Buisson Pécaut, Jaurés, Lanson, Lavisce.— *La escuela laica*.
- Comas, Juan.— *Escuela unificada, laicismo y moral. Coeducación. "La Escuela Segoviana"*.
- F. Buisson, L. Cahen, A. Dessoye, etc.— *La lutte scolaire en France au XIX siècle*.
- V. Basch, E. Blum, A. Croiset, G. Lauson, etc. *Neutralité et Monopole de l'Enseignement*.
- J. de Narfou.— *La séparation de l'Église et de l'État*. Bibliothèque général des Sciences sociales. París, Alcan.
- Autin Albert.— *Laïcité et liberté de conscience*. París, Alcan.
- Ferry, Jules.— *L'école de la République. La grand oeuvre*. París, Hachette.
- Weil, Georges.— *Histoire de l'idée laïque en France au XIX siècle*.

EL PROBLEMA SEXUAL

- Gonzalo R. Lafora.— *La educación sexual y la reforma de la moral sexual*. Revista de Pedagogía (Maestro).
- Huguenin.— *La coéducation de sexes*. Delachaux. Niestlé.

- Huguenin.—*La coeducación de sexos*. Trad. Comas. Espasa-Calpe.
 Marañón.—*Tres ensayos sobre la vida sexual*. Biblioteca Nueva. Madrid.
 Marañón.—*La evolución de la sexualidad y los estados intersexuales*. Morata. Madrid, 1930.
 Fiaux.—*Enseignement populaire de la moralité sexuelle*.
 Renault.—*Educación de la pureza*.
 Bugallo Sánchez.—*La higiene sexual en las escuelas*. Morata, Ed. Madrid.
 M. Comas.—*La coeducación de los sexos*, 1931. Revista de Pedagogía.
 Fiaux.—*Enseignement populaire de la moralité sexuelle*. Paris, Alcan.
 E. Pieczynska.—*L'éducation sexuelle et le rôle de l'école*.
 Foerster (Fr. W.).—*Morale sexuelle et Pédagogie sexuelle*.

METODOLOGIA

- T. Félix Tomas.—*L'éducation dans la famille. Les péchés de parents. Nos filles*.
 Idem, Idem.—*Nos fils*.
 Paul Doumer.—*Livre de mes fils*.
 Levy.—*L'éducation rationnelle de la volonté*. Levy P. E. Paris, 1905.
 Ferrière, A.—*La libertad del niño en la escuela activa*. Trad. Española.
 Boutraux, Compayré, Darlu, etc.—*Pour la vie familiale*.
 Lhotzky.—*El alma de tu hijo. Un libro para los padres*. Madrid, 1910.
 Ferrière.—*La educación autónoma*. Madrid, Beltrán.
 Charles Gide.—*L'enseignement de la morale*.
 Henri Marion.—*Leçons de Morale*.
 Pierre et Martin.—*Cours de Morale théorique et pratique*.
 Henriette Waltz.—*La livre du Maître pour l'enseignement de la Morale*.
 Seignette.—*L'école moderne*. Paris. Librairie Générale de l'enseignement. 1er. i 2n. semestres.
La reforma escolar en Francia.—La Lectura. Madrid.

CONGRESSOS

- II Congrès d'Educatió moral.—*Memoires sur l'éducation morale présentés au deuxième Congrès International d'Education Morale a La Haya*. 22. 27, agost, 1912.
Compte rendu du deuxième Congrès International d'éducation morale. La Haya.
Congressos d'Educatió moral de Londres, València i Ginebra.
Cinquième Congrès International d'Éducation Morale. Paris, 1930, vol. I i II.

LLIBRES ESCOLARS

- Jarach, Lavabre et Batillat: *Leçons de Morale. Cours moyen et supérieur*. 1 vol. illustré. Granier frères. Paris.
- Chatel Gustave.—*Lectures morales*: Classes de 4ième, A et B.
- Chatel, Gustave.—*Lectures morales*: Classes de 3ième, A et B.
- M. F. Gache, Crouset, Béraud, etc.—*Collégiens et familles* (Le travail de l'enfant a la maison.—L'éducation de l'enfant par lui même).
- Galhe, prol. de Kergomard.—*Mères et fils*.
- Torroja.—*Lectures suggestives*. Santomà, Barcelona.
- Torroja.—*Cartilla de Civisme i Dret*. Santomà, Barcelona.
- Manrique, Jorge.—*La educación moral y civica en la Escuela*. Bastinos, Barcelona.
- Thomas, Albert.—*Lecturas históricas*, trad. de R. Llopis.
- Seró.—*El niño republicano*. Santomà, Barcelona.
- Payot, Jules.—*La Morale a l'École*.
- Hillyer, J. M.—*Una historia del mundo para los niños*.—Trad. Sáinz. Ortiz, Madrid.

Reglament de sessions de la Conversa Pedagògica

Article 1er. La Conversa serà regida per una Mesa composta de President, Vice-President, Secretari i Vice-Secretari. La Presidència correspondrà a un representant del Consell de Cultura (1), la Vice-Presidència al President de la Federació de Mestres de Catalunya. La Secretaria i la Vice-Secretaria seran proveïdes per la Comissió de la Setmana Final.

Art. 2on. Tots els inscrits a l'Escola d'Estiu o la Setmana Final formaran part de la Conversa i tindran dret a presentar proposicions o esmenes d'acord amb el present Reglament. També tindran vot i veu dintre el que es preceptua en aquest mateix Reglament.

Art. 3er. Totes les esmenes o proposicions hauran d'ésser presentades per escrit abans de les set del vespre del dia 15 de juliol proper.

Art. 4rt. Les esmenes o proposicions seran defensades pel firmant respectiu o per un dels signants quan siguin collectives. Si es presenten esmenes o proposicions iguals els signants seran invitats a refundre-les i, en aquest cas, seran considerades com una esmena col·lectiva. Es concediran quinze minuts de temps per a la defensa de les esmenes o proposicions i cinc minuts per a la rectificació.

Art. 5è. Acabats els torns de discussió, les esmenes o proposicions

---

(1) Per acord de la Comissió organitzadora de l'Escola d'Estiu, la Presidència de la Conversa d'enguany ha estat confiada al doctor Joaquim Xirau, Professor de Filosofia i Director del Seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona.

seran posades a votació. La forma de votació serà determinada per la Presidència en cada cas.

Art. 6è. Es concedeix el dret de demanar aclariments sobre les Conclusions de la Ponència. Els que desitgin fer ús d'aquest dret hauran de sol·licitar-ho per escrit abans de la sessió de l'endemà i a nom del senyor Secretari de l'Escola d'Estiu. Cas que del resultat de l'aclariment el sol·licitant hagués de deduir-ne alguna esmena o proposició, haurà de formular-la dintre la mateixa sessió en que s'hagi produït l'aclariment. La discussió d'aquestes esmenes o proposicions es farà amb l'ordre que determini la Presidència.

Art. 7è. La Mesa formularà l'ordre del dia que serà llegida al començament de cada sessió i tindrà facultats per resoldre tot el que referixi a proposicions incidentals i a interpretació del Reglament en casos de dubte, així com podrà també resoldre tot el que no sigui previst en els articles que precedeixen.

RF-3-74

IMPRESA
MALLORCA 410
BARCELONA